VIKIPEEDIA

Heebrea keel

Heebrea keel on semiidi keelte Kaanani rühma kuuluv keel.

Seda kirjutatakse heebrea kirjas.

Keeleajalooliselt eristatakse heebrea keele kolme perioodi: muinasheebrea keel, keskheebrea keel ja uusheebrea keel, mis hõlmab ka praegu Iisraelis kõneldava ivriidi.

Sisukord

Mis on heebrea keel

Muinasheebrea keele tüpoloogia

Klassifikatsioon

Vaata ka

Kirjandus

Mis on heebrea keel

Heebrea keel on kõigepealt juudi rahva keel selle muistsel iseseisvusajal. Vana heebrea keel on teada põhiliselt Tanahist (Vanast Testamendist). Nimetus "heebrea keel" (לשון עברית, *lašon ivrit*) on tekkinud hiljem ning Tooras see ei esine. Keelt nimetatakse Jesaja raamatus 19:18 kaanani keeleks ning 2. Kuningate raamatus 18:26 juudi keeleks (*judit*), sest juba siis laiendati viimast nime kogu rahvale. Uue Testamendi ajal nimetati tolleaegsete, igapäevase kõnekeelena aramea keelt tarvitavate juutide keelt heebrea keeleks. Juute samastati heebrealastega. Aramea keel oli ka Naatsareti Jeesuse emakeel.

Kuni keskajani pidasid kristlased (rääkimata juutidest) heebrea keelt pühaks keeleks. Heebrea keelt kalduti koguni pidama jumalikuks algkeeleks, mis jäi Paabeli segadusest puutumata ning kätkeb seetõttu veel jumalikke saladusi, jms.

Reformatsioon pööras pühakirja tekstile erilist tähelepanu, mistõttu kristlased hakkasid heebrea keelt intensiivselt teaduslikult uurima. Sellega hakati müüdilistest tõlgendustest distantseeruma. Valgustusajal käivitunud piiblikriitika tegi heebrea keele erilisele austamisele lõpu.

Osa heebreakeelseid Toora tekste kuulub kogu keeleajaloo kõige vanemate mälestiste hulka, sest nad on pärit umbes samast ajast kui foiniiklaste poolt kasutusele võetud esimene häälikkiri ning kirjutati selles üles.

Sajandite jooksul toimusid heebrea keelega muutused, kuni ta lõpuks käibekeelena välja suri. Ta elas siiski edasi õpetlaste keelena ja sakraalkeelena. Et heebrea keel oli juutide püha keel, ei langenud ta kunagi unustusse. Tänapäeva heebrea keel (ivriit) põhineb vanal heebrea keelel.

Muinasheebrea keele tüpoloogia

Heebrea keeles on kaks sugu: meessugu ja naissugu. Abstraktsed nimisõnad on tavaliselt naissoost.

Heebrea keeles on kolm arvu: ainsus, mitmus ja kaksus ehk duaal. Duaali kasutatakse heebrea keeles ainult paarisesemete puhul (näiteks silmad, käed), erinevalt klassikalisest araabia keelest, kus duaali kasutatakse kõikide nimi- ja tegusõnade puhul.

Heebrea keeles puuduvad käänded. Aluse ja sihitise eristamiseks kasutatakse ainult sõnajärge ja eessõnu (*et* määratud sihitise korral). Omastava käände asemel on kasutusel semiidi keeltele tüüpiline *status constructus* (heebrea keeles *smichut* 'juurdelisamine'). *Status constructus*'ele vastanduv normaalvorm on *status absolutus*. Näide: *bajit* (*status absolutus*) 'maja', *melech* 'kuningas', *beit ha-melech* (*status constructus*) 'kuninga maja'.

Aja väljendamisel ei ole põhilised tegusõna vormid. Kui jutt on millestki, mis oli minevikus, siis tuleb lisada ajamäärus. Tegusõnadel eristatakse ainult lõpetatud (perfektiivset) ja lõpetamata (imperfektiivset) aspekti. See-eest väljendavad heebrea keele tegusõnad mitmesuguseid tähendusteisendeid, näiteks intensiivsust, põhjustamist (kausatiiv) ja enesekohasust. Nagu paljudes teisteski keeltes, on heebrea keeles ka passiivi, aktiivi, infinitiivi, imperatiivi ja muud vormid.

Klassifikatsioon

- Afroaasia keeled
  - Semi keeled
    - Läänesemi keeled
      - Loodesemi keeled
        - Kaanani keeled
          - Heebrea keel

Vaata ka

- Heebrea kirjandus
- Ulpan

Kirjandus

- Zuckermann, Ghil'ad (2003). *Language Contact and Lexical Enrichment in Israeli Hebrew* (https://www.palgrave.com/gp/book/9781403917232). Palgrave Macmillan. (ISBN 9781403917232 / ISBN 9781403938695)
- Ghil'ad Zuckermann (2008). *Israelit Safa Yafa (Israeli – A Beautiful Language)* (http://www.zuckermann.org/israelit.html). Tel Aviv: Am Oved. ISBN 978-965-13-1963-1.

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Heebrea_keel&oldid=5612393"

Selle lehekülje viimane muutmine: 18:09, 22. aprill 2020.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.